

**'iso': perspectives
on prison isolation
in the Netherlands**

Dr. Sharon Shalev
June 2023

Samenvatting

Introductie

Isoleerafdelingen (in het algemeen bekend als de afdeling met cellen ten behoeve van 'eenzame opsluiting') zijn te vinden in gevangenissen over de hele wereld. Ze bevinden zich in het 'diepe gedeelte' van de gevangenis, meestal apart van de reguliere woonafdelingen met cellen of slaapzalen. Eenzame opsluiting kan aan gedetineerden worden opgelegd als kortdurende straf voor regelovertredingen, om de veiligheid van de gedetineerde te kunnen waarborgen, op eigen verzoek of naar het oordeel van de directie.

Dit zijn de plaatsen waar de meest ontwrichtende en meest kwetsbare gedetineerden meer dan 22 uur per dag opgesloten zitten in een kleine en sobere cel. Daar slapen ze, eten ze, doen ze hun behoefte en brengen ze hun tijd door met weinig contact met de buitenwereld en met weinig omhanden. Dit zijn stressvolle omstandigheden die kunnen leiden tot uiteenlopende nadelige gezondheidseffecten, zowel psychologisch als fysiologisch. Dit is een onderzoek naar het gebruik van eenzame opsluiting, of 'iso', zoals het op de werkvloer genoemd wordt, in Nederland. Hoewel het onderzoeksteam een aantal speciale regimes heeft bezocht (waaronder BPG-, TA- en PPC-afdelingen) en gedetineerden en personeel dat op deze eenheden werkt heeft geïnterviewd, richt dit onderzoek zich specifiek op 'reguliere' isoleer-afdelingen waar gedetineerden worden geïsoleerd in het kader van een straf of ordemaatregel. De studie onderzoekt niet de speciale regimes zelf.

Dit onderzoek gaat over het gebruik en de noodzakelijkheid van de isolatiecel in Nederland en verkent:

a) Wat isolatie in een gevangenis inhoudt in termen van materiële omstandigheden en het dagelijkse regime in isolatie, en b) hoe de verschillende belanghebbenden: gedetineerden, executief gevangenis personeel, gevangenismanagers en professionals in de geestelijke gezondheidszorg het gebruik ervan ervaren.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Nederlandse Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) en geleid door Dr. Sharon Shalev (Centre for Criminology, University of Oxford, en onafhankelijk consultant bij SolitaryConfinement.org).

Methoden

De studie is opgezet als een 'mixed-methods' studie. De belangrijkste componenten zijn onder meer:

- Kwantitatieve analyse van nationale statistische gegevens;
- Veldonderzoek bestaande uit bezoeken aan zeven Nederlandse gevangenissen met een periode van 1 tot 3 dagen. De bezoeken omvatten: een fysieke inspectie van de isoleer-afdeling; 68 semigestructureerde opgenomen interviews met 87 gedetineerden, executief personeel, managers, professionals in de geestelijke gezondheidszorg en leden van toezicht commissies; en een beoordeling van de administratie van isoleerafdelingen.
- Een peiling van de capaciteit en bezetting van isoleercellen in het hele land op een bepaald tijdstip.

Veldonderzoek werd uitgevoerd door dr. Sharon Shalev van Oxford University samen met dr. Esther van Ginneken van de Universiteit Leiden en Maartje Schrauwen, Management Trainee bij PI Arnhem, in augustus en november 2022. De interviews zijn afgenomen in het Nederlands en het Engels.

Samenvatting van bevindingen

Uit een peiling bij alle Nederlandse penitentiaire inrichtingen bleek dat op 10 mei 2023 32,2% (ofwel 109 op een totaal van 339) van alle beschikbare isoleercellen bezet was. Plaatsing in de isoleercel was de gekozen straf in bijna een vijfde (18%) van alle opgelegde disciplinaire straffen en hoewel de verblijven over het algemeen relatief kort waren, kreeg bijna een kwart (24%) de maximaal toegestane duur opgelegd van 14 dagen. Isolatie werd in 2022 ook 3.236 keer als (beschermings)maatregel opgelegd. Eenmaal in isolatie is er weinig of geen verschil tussen condities in isolatie als straf of als maatregel.

Het ontwerp en de fysieke omstandigheden in de isolatiecellen die we bezochten waren sober, met een aantal isoleer-afdelingen waar verouderde praktijken werden gehandhaafd, zoals het overdag weghalen van matrassen uit cellen of het verplichten van gedetineerden om papieren ondergoed te dragen en sokken niet toe te staan. Er werd weinig of geen rehabilitatie- of educatief werk verricht met de geïsoleerde personen omgedragingen of problemen aan te pakken die in de eerste plaats tot plaatsing op de isoleer-afdeling hadden geleid en om hun re-integratie te ondersteunen.

Het personeel vertelde ons dat iso-plaatsingen noodzakelijk waren, maar minder sober, genuanceerder en korter kon duren. Sommige managers waren van mening dat executief personeel van hen verwachtte dat ze gedetineerden die overtredingen begingen, isolatie oplegden. Deze waarneming werd slechts ten dele ondersteund door onze interviews met executief personeel. Gedetineerden wisten waarom ze geïsoleerd werden en beschouwden de plaatsing meestal als eerlijk. Zowel de gedetineerden als het personeel stelden verscheidene alternatieven voor de huidige isoleer-afdelingen voor.

De realiteit van isoleerafdelingen - de sobere omstandigheden, minimale regimevoorzieningen, weinig persoonlijke autonomie en straffend karakter van de omgeving - stond in schril contrast met de meestal gematigde, niet-bestrafende reflecties van het personeel op de praktijk tijdens interviews en het gebruik van isolatie voor relatief korte tijd.

Behalve dat het een strafvorm is of, zoals verschillende geïnterviewden het uitdrukten, isolatie 'ervoor zorgt dat acties consequenties hebben', werd van de isoleerafdeling verwacht dat het afschrikkend zou werken aangezien het een plek is die mensen zouden trachten te vermijden. Uit onze interviews blijkt dat het dit doel kan bereiken bij sommige gedetineerden, maar niet bij anderen. Geïnterviewden suggereerden ook dat straffen korter moeten duren, dat isoleerafdelingen minder bestraffend moeten worden gemaakt en dat alternatieven voor isolatie moeten worden onderzocht.

Kortom, bevindingen suggereren dat er dissonantie bestaat tussen het geavanceerde denken en de doordachte houding ten opzichte van straf, zoals verwoord door onze geïnterviewden, en enkele van de achterhaalde ontwerpen en praktijken op isoleerafdelingen. Dit kan een goed moment zijn voor het vooruitstrevende Nederlands gevangeniswezen om een aantal verouderde praktijken te heroverwegen en beter gebruik te maken van de mogelijkheden van de gevangenis.

De belangrijkste bevindingen worden hieronder samengevat.

Positieve bevindingen

- Toen we ons onderzoek ter plaatse uitvoerden, werden de isoleer-afdelingen ver onder de capaciteit benut, met slechts 32% van de beschikbare cellen die dag bezet. Dit komt overeen met de bezettingsgraad die we tijdens bezoeken hebben waargenomen.
- Het merendeel (64%) van de iso-plaatsingen duurde niet langer dan 8 dagen, en geen enkele duurde langer dan de 15 dagen die in de internationale mensenrechtenwetgeving worden genoemd als de periode waarna eenzame opsluiting 'langdurig' en dus verboden is.
- Redenen voor strafplaatsingen in een isoleercel kwamen overeen met de regelgeving.
- De relaties tussen personeel en gedetineerden in isolatie, bij de paar kansen die we hadden om ze te observeren, waren goed.
- Isolatiecellen en openbare ruimtes (douches, gangen) waren schoon en netjes.

- Plaatsingen in een isoleercel in het kader van straf werden verwacht en gezien als voorspelbaar.
- Executief personeel leek bevoegd om te handelen en discretie te gebruiken.
- Een model van 'dual care' en 'security governance', zoals gehanteerd in de PPC, bleek goed te werken. Dit zou op grotere schaal kunnen worden gerepliceerd in isolatieafdelingen.

Percepties en houdingen van de geïnterviewden

- Het personeel was zich bewust van en erkende de mogelijke schadelijke gevolgen van isolatie voor de gezondheid.
- De meerderheid van de geïnterviewde gevangenismedewerkers (maar niet alle) was van mening dat isolatie een noodzakelijk hulpmiddel was.
- Geïnterviewden, zowel gedetineerden als personeel, suggereerden dat isolatie soms een doel diende, maar alleen als het niet langer dan een paar dagen duurde: "Ik geef de voorkeur aan een korte en scherpe straf van 2-3 dagen boven een langere isolatie - dat is niet meer effectief." (Executief personeel).
- Gedetineerden wisten waarom ze geïsoleerd waren en ervoeren hun plaatsing in isolatie meestal als rechtvaardig.
- Sommige gedetineerden vonden dat de precieze aard van de straffen genuanceerder kon (sommige medewerkers vonden dat ook).
- Gedetineerden gaven aan dat ze goed werden behandeld door personeel in isolatie.
- Geïnterviewden, zowel gedetineerden als medewerkers, spraken over goede relaties.
- Het personeel toonde een niet-bestrafende houding en wenste niet dat het gebruik van isolatie verder zou toenemen. Managers zijn erop gericht om het plaatsen in isolatie kort en selectief te houden.
- De meeste personeelsleden en gedetineerden vonden dat de materiële omstandigheden in isolatie verbeterd moesten worden.

Systeem brede problemen

- Sobere materiële omstandigheden op isoleerafdelingen, in cellen en in luchtkooien.
- Onnodige en risicomidende 'beveiligings'-gerelateerde regelingen in de cel (verduisterde/matglas ramen enz.) en voorzieningen voor gedetineerden (bijv. beddengoed en kleding).
- Geïsoleerde gedetineerden konden weinig controle uitoefenen over hun directe omgeving (lichten aandoen, toilet doorspoelen) en waren voor eerste levensbehoeften zeer afhankelijk van personeel.
- Het dagelijkse regime dat aan geïsoleerde gedetineerden werd aangeboden was minimaal, en sommige praktijken waren bestraffend en buitensporig, zo niet onlogisch (bv. het wegnemen van het matras). Andere praktijken- bv. slechts eens in de drie dagen douchen, waren niet bevorderlijk voor de gezondheid en het welzijn.
- Weinig inspanningen voor reïntegratie van gedetineerden vanuit de isoleer-afdeling terug naar de reguliere afdeling.
- Ondanks de intrekking van de 'sanctiekaart', leken gevangenis deze als leidraad te blijven gebruiken, met disciplinaire straffen die meestal de standaard voorgestelde duur in afzondering voor bepaalde overtredingen volgden, in plaats van individueel toegesneden te zijn op de unieke omstandigheden van de persoon (maar zie de opmerking in het gedeelte 'goede praktijken' hierboven).
- De gegevensverzameling was inconsistent en gegevens over het gebruik van isolatie werden niet centraal geanalyseerd. Deze studie ondervond enige moeilijkheden bij het verzamelen van betrouwbare gegevens.

Zorgwekkende praktijken

- Sommige isolatie-eenheden waren niet permanent bemand, ook niet wanneer er gedetineerden op een maatregel in isolatie zaten, waardoor kwetsbare gedetineerden op afstand moesten worden bewaakt door camera's of door personeel buiten de isoleerafdeling.
- Eenmaal geïsoleerd was er weinig of geen onderscheid meer tussen isolatie als straf en isolatie als maatregel. (In één gevangenis kregen gedetineerden op maatregel in isolatie bijvoorbeeld één extra

mogelijkheid om uit de cel te komen en meer telefoontjes 'indien mogelijk' (aldus een afdelingshoofd).

- Vertrouwelijkheid werd niet altijd naar behoren gerespecteerd bij het uitvoeren van gezondheidsbezoeken.
- Automatische uitsluiting van deelname aan activiteiten van gedetineerden in isolatie als onderdeel van een disciplinaire straf (in overeenstemming met artikel 55 van de Penitentiaire Wet).
- Beleid omtrent gedetineerden die herhaaldelijk weigerden om een meerpersoonscel te betrekken kwam vaak neer op één tot twee periodes van elk 14 dagen in isolatie (waarbij de gedetineerde dagelijks de mogelijkheid wordt geboden om de isolatiecel te verlaten en naar een meerpersoonscel te verhuizen). Deze periode werd meestal gevolgd door overplaatsing of het plaatsen van de gedetineerde op een éénpersoonscel.

Goede praktijken

- Celdeuren openen om gedetineerden hun dienblad met eten te overhandigen (d.w.z. niet door een luik)
- De meeste gevangenen behielden de 'thuiscel' van de gedetineerde voor hen als ze in isolatie zaten.
- Goed gebruik van maatwerk-beoordeling door het personeel (hoewel dat ook variatie in praktijken tussen personeelsleden in dezelfde gevangenis betekende).
- Het gebruik van camera's in de cel was beperkt en vereiste specifieke toestemming van de gevangenisdirecteur.
- Er was een zekere mate van flexibiliteit bij het beëindigen van isolatieverblijven, waarbij gedetineerden soms eerder dan hun oorspronkelijke termijn afliep in isolatie naar hun reguliere cel terugkeerden, of bijvoorbeeld overdag naar hun reguliere cel mochten terugkeren en alleen geïsoleerd slapen.
- Isolatie in de eigen cel werd vrij veel gebruikt als alternatief voor isolatie in een strafcel.
- Er werd gebruik gemaakt van 'voorwaardelijke' straffen.
- Een aantal goede zorggerichte praktijken, vooral in de PPC's. Ook werd ons verteld dat het Forensic High Intensive Care (FHIC)-model – een vorm van relationele veiligheid – goed werkte in de PPC. Deze praktijken kunnen worden aangepast voor gebruik op isoleerafdelingen
- Sommige eenheden hadden personeel toegewijd aan de isoleerafdeling.
- In één gevangenis bestond het 3-koppige (roulerende) team op de isoleerafdeling altijd uit één personeelslid van elke leefafdeling, zodat "de gedetineerde altijd minstens één bekend gezicht heeft".
- In een aantal isoleerafdelingen kwamen regelmatig medewerkers van de afdeling waar de gedetineerden normaliter verbleven bij hen op bezoek als ze geïsoleerd waren om ervoor te zorgen dat ze contact hielden met hun afdeling.'
- Een aantal gevangenen heeft een of meer van hun isoleercellen aangepast om ze minder bestraffend te maken, waaronder bijvoorbeeld:
 - o Cellen geschilderd in warme kleuren.
 - o Een jaloezie voor het raam die door de gedetineerde kan worden bediend.
 - o Een TV tijdens isolatie
 - o Een cel bestemd voor verminderde prikkels, een zogenaamde time-outkamer.
- In veel isoleerafdelingen waren schoolborden beschikbaar, met krijt op verzoek. In één unit zijn schoolborden aangebracht aan de binnenkant van celdeuren. "Mensen hebben veel tijd om na te denken en dat zie je op het bord." (aldus executief personeel).
- Isolatiecellen in een van de nieuwere gevangenen werden ontworpen en gebouwd met hoge plafonds om de mogelijkheid tot ophanging te minimaliseren.
- Enkele beperkte pogingen tot reïntegratie-inspanningen, bijvoorbeeld de praktijk op één isoleerafdeling was om alle geïsoleerde gedetineerden tegelijkertijd te laten sporten (in aparte, individuele luchtkooien) "zodat ze met elkaar kunnen omgaan" (afdelingshoofd), of de praktijk geïsoleerde gedetineerden in staat te stellen geleidelijk deel te nemen aan activiteiten op hun reguliere afdeling.

Aanbevelingen

Aanbevelingen met betrekking tot de rollen en doelen van isolatie

1. Momenteel doen isoleerafdelingen dienst als plek om zowel straf te ondergaan als bescherming (ordemaatregel) te bieden. Deze twee doelen zijn niet alleen verschillend, maar men zou ook kunnen zeggen dat ze elkaar tegenspreken. Zorg voor een duidelijker onderscheid tussen cellen die worden gebruikt voor straf en cellen die worden gebruikt om mensen te isoleren in het kader van bescherming.
2. Wijs één cel op de isoleerafdeling aan voor gebruik in noodgevallen om tijdelijk mensen te huisvesten die zichzelf verwonden en/of die een prikkelarme omgeving nodig hebben. Het ontwerp en de inrichting van deze cel moet zijn functie als plaats van rust en bescherming weerspiegelen: zachte kleuren, een radio of tv achter een scherm, enzovoort (kijk naar PPC-ontwerpen als goede praktijkvoorbeelden).
3. Heroverweeg de praktijk om als straf automatisch de toegang tot programma's te stoppen voor degenen die geïsoleerd zijn. Dit verstoort de opleiding/de arbeid/de prestaties van een persoon, wat juist moet worden aangemoedigd.
4. Leg meer nadruk op re-integratie en introduceer herstelrecht-processen en conflictoplossingspraktijken om met gedetineerden te werken.

Aanbevelingen met betrekking tot materiële omstandigheden van opsluiting in isolatie

5. Beslissingen met betrekking tot omstandigheden en voorzieningen in isolatiekleding, beddengoed, toegang tot fitnessapparatuur, enzovoort, moeten gebaseerd zijn op voortdurende individuele beoordeling en niet op basis van een universele norm worden genomen.

Ramen en licht

6. Raambekleding moet indien nodig worden verwijderd/aangepast om zicht naar buiten mogelijk te maken (Raadpleeg Full-Sutton, UK, het 'Seeing the Light' project).
7. Cellen moeten worden uitgerust met lichtsakelaars zodat gedetineerden de verlichting in hun cel kunnen regelen.
8. Methoden voor ventilatie en verwarming/koeling moeten worden verbeterd.

Stromend water in de cel

9. Zorg dat de isolatiecellen stromend water hebben om te drinken, wassen en om de toiletten door te spoelen.

Persoonlijke verzorging / douchen

10. Gedetineerden in isolatie moeten dagelijks toegang krijgen tot badfaciliteiten.

Eten

11. Voeding moet vergelijkbaar met de 'normale' maaltijd-tijden worden uitgedeeld, parallel aan die in de gemeenschap, in plaats van in overeenstemming met het rooster van het personeel. Ik merk op dat dit niet uniek is voor isolatie, maar geïsoleerde gedetineerden hebben geen toegang tot aanvullende voedselvoorzieningen en zijn daarom volledig afhankelijk van voedsel dat tijdens de maaltijden wordt verstrekt.
12. Overweeg om geïsoleerde gedetineerden een deel van hun kantinegoederen te laten houden als aanvulling op door de gevangenis verstrekt voedsel.

Toegang tot frisse lucht en beweging

13. Luchtkoöien moeten worden uitgerust om de gedetineerde in staat te stellen zich fysiek in te spannen. Waar veiligheidsoverwegingen het gebruik van fitnessapparatuur, zoals een hometrainer, uitsluiten, moet de gevangenisdirectie alternatieven overwegen, zoals een bokszak of een basketbalring.
14. De luchtkooi moeten worden uitgerust met een bank of een plek om te zitten.

15. Waar mogelijk, stel degenen die dat willen in staat om hun tijd buiten de cel op te splitsen in twee of drie afzonderlijke tijdsblokken.

Toegang tot telefoon

16. Stel geïsoleerde gedetineerden in staat om 's avonds te telefoneren.

17. Zorg ervoor dat telefoongesprekken in privacy kunnen worden gevoerd.

18. Overweeg om telefoons te installeren in isolatiecellen (evenals alle gevangencellen in het algemeen). Gebruik waar nodig een telefoon die de cel in kan worden gereden.

Bedden, beddengoed en kleding tijdens isolatie

19. Heroverweeg de verouderde en onnodige gewoonte om overdag de matras van geïsoleerde gedetineerden af te nemen.

20. Voorzie cellen van wat meubilair. Dit kan waar nodig sabotage bestendig zijn.

21. Alle geïsoleerde gedetineerden moeten van beddengoed worden voorzien. Als er een specifieke, tijdsgebonden reden is om geen normaal beddengoed te verstrekken, bijvoorbeeld voor mensen die zichzelf verwonden, moet in plaats daarvan speciaal scheurvast beddengoed worden verstrekt. In geen geval mag van gedetineerden worden verlangd dat ze op kale matrassen slapen.

22. Kleding mag niet als straf gebruikt worden. Anti-scheurkleding mag alleen worden gebruikt wanneer dit in een individueel geval specifiek nodig is. Gedetineerden die voor straf geïsoleerd zijn, mogen niet onnodig scheurvaste kleding, pyjama's, korte broeken of speciale overalls dragen.

23. Tenzij er een specifieke reden is die dit tegensprekt, moeten geïsoleerde gedetineerden hun eigen kleding kunnen dragen.

Fysiek ontwerp en omstandigheden in geïsoleerde eenheden: toekomstig ontwerp

24. Als onderdeel van een bredere inspanning om het gebruik van isolatie te verminderen, overweeg of sommige gevangencellen (bijv. vrouwengevangencellen) gebouwd kunnen worden zonder isolatiecellen en of er in plaats daarvan alternatieven kunnen worden toegepast, zoals straf in de eigen cel.

25. Waar isolatiecellen worden ingericht dienen deze: van goede grootte te zijn, met een raam en uitzicht naar buiten, een toilet en een wastafel met stromend water en deugdelijk meubilair. Cellen moeten worden geleverd in heldere maar rustgevende kleuren, met door gedetineerden bestuurde lichten en jaloezieën, en een televisie en een radio bevatten.

26. In toekomstig te bouwen isoleercellen moeten hoge plafonds gerealiseerd worden om mogelijke ophanging te minimaliseren.

27. Zorg ervoor dat nieuwgebouwde isolatie-afdelingen een ruimte hebben voor vertrouwelijke gesprekken en enige ruimte voor activiteiten.

Aanbevelingen met betrekking tot voorzieningen en activiteiten in de cel

Boeken en dingen die in de cel te doen zijn

28. Lezen moet worden aangemoedigd, met isolatie-eenheden die zijn uitgerust met een bredere selectie boeken, inclusief boeken voor buitenlandse gedetineerden en boeken voor mensen met leerproblemen.

29. Gedetineerden moeten middelen krijgen om zichzelf in isolatie bezig te houden: puzzels, hersenkrakers, kaarten, spelletjes, hobby's en knutselmateriaal moeten waar mogelijk worden verstrekt.

30. Er moet worden gezorgd voor educatieve, therapeutische en andere activiteiten met de geïsoleerde gedetineerden om reïntegratie te bevorderen.

Tijd- en datumregistratie

31. Kondig gebedstijd aan op het interne intercomsysteem wanneer een gedetineerde hierom vraagt.

32. Zorg ervoor dat alle geïsoleerde gedetineerden de tijd en datum vanuit hun cel kunnen aflezen.

TV/Touch screen

33. De gevangenisdirectie zou moeten overwegen televisietoestellen te installeren in alle isolatiecellen en met name in cellen die worden gebruikt voor degenen die geïsoleerd zijn voor hun eigen bescherming (ordemaatregel).

Aanbevelingen met betrekking tot beleid inzake isolatieverblijven en duur

- 34.** Heroverweeg hoe het gebruik van isolatie tot een absoluut minimum kan worden teruggebracht en hoe de duur van isolatiestrafpen zo kort mogelijk kan worden gehouden.
- 35.** Heroverweeg hoe het beste begeleiding kan worden geboden en consistentie gewaarborgd bij de toepassing van isolatie als straf in het gehele gevangeniswezen, zonder het vermogen van gevangenisdirecteuren te beperken om straffen af te stemmen op een manier die rekening houdt met individuele en institutionele behoeften.
- 36.** Er moet worden nagedacht over alternatieve oplossingen voor 'iso' voor mensen die meerpersoonscel weigeren. Dit kunnen andere straffen zijn, bijvoorbeeld verwijdering van de tv, teruggang naar de status 'basis' of, omgekeerd, 's nachts in de isoleercel slapen maar doorgaan met arbeid en onderwijs.

Aanbevelingen met betrekking tot de bezetting van isolatie-eenheden en de opleiding van personeel

- 37.** Zorg ervoor dat isolatie-afdelingen bemand zijn wanneer ze bezet zijn, en in het bijzonder wanneer ze mensen huisvesten die psychisch onwel zijn.
- 38.** Zorg ervoor dat er altijd 24/7 toegang is tot een dienstdoende professional in de geestelijke gezondheidszorg.
- 39.** Het management moet nauw betrokken zijn met de isoleer-afdeling en deze regelmatig bezoeken.
- 40.** Overweeg om in elke gevangenis een team van toegewijd isolatiepersoneel op te richten, zorgvuldig geselecteerd voor de taak, die gespecialiseerde training krijgt, onder meer op het gebied van geestelijke gezondheid, de-escalatietechnieken en op trauma gebaseerde zorg.

Aanbevelingen met betrekking tot privacy en vertrouwelijkheid

- 41.** Camera's in de cel mogen persoonlijk toezicht op geïsoleerde gedetineerden niet vervangen.
- 42.** Camera's in de cel mogen niet op de toiletruimte zijn gericht of zo zijn geconfigureerd dat de toiletruimte een korrelig beeld laat zien. Waar mogelijk kunnen alternatieve technologieën voor het monitoren van het welzijn worden gebruikt.
- 43.** Medische en psychologische consulten dienen in principe in beslotenheid plaats te vinden. Indien dit absoluut noodzakelijk is, kunnen afspraken in beslotenheid achter glas worden gehouden, en waar een dergelijke ruimte niet bestaat en het absoluut noodzakelijk is, kan het personeel in het zicht blijven, maar nooit binnen gehoorsafstand van medische consultaties.

Aanbevelingen met betrekking tot fixatiebedden

- 44.** Fixatiebedden zijn ongepast en zouden uit alle gevangenissen moeten worden verwijderd. Mensen in een mentale crisis moeten worden overgeplaatst naar een gespecialiseerde afdeling waar ze kunnen worden geholpen.

Aanbeveling m.b.t. dataverzameling en verder onderzoek

- 45.** Ontwikkel gestandaardiseerde maatregelen om het gebruik van de isoleerafdelingen vast te leggen. Pas deze landelijk toe en zorg lokaal voor een betere dataverzameling, waarbij minimaal de reden van isolatie, startdatum en einddatum wordt vastgelegd. Zorg ervoor dat lokale gegevens worden teruggekoppeld naar een gecentraliseerde database die vervolgens regelmatig moet worden geanalyseerd op trends en problemen, inclusief gelijkheid.
- 46.** Er moet verder onderzoek worden gedaan naar de route die gedetineerden afleggen van isoleerafdelingen naar speciale regimes waar isolatie (in andere vormen) wordt toegepast (geestelijke gezondheidsroute naar de PPC en gedragsroute naar de BPG).

